Učiteljska knjižnica
Slovenske zasebne osemrazredne
RST

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 15. | V Trstu, dne 1. avgusta 1921. | Leto II.

Zveza slovanskih učitelj. društev v Trstu.

Vspored delegacijskega zborovanja „Zveze“

dne 10. in 11. septembra 1921

v Vipavi.

10. septembra: ob 11. predpoludne seja upravnega odbora;

ob 15 seje odsekov;

ob 18 seja upravnega odbora in določitev razporeda delegacijskega zborovanja.

11. septembra: ob 9. predpoludne delegacijsko zborovanje po razporedu, ki ga določi upravni odbor.

□□□□

Sklicuje se na predidoča pojasnila, pričakujemo, da se odzovejo vsi delegatje našemu vabilu, da po resnem posvetovanju in preudarku podadò »Zvezi« one smernice, ki so za njen obstoj ter najuspešnejše njeno delovanje v prospeh šolstva in učiteljstva najprimernejše.

Tovariši(-ice) nedelegatje bodo nam dobrodošli gostje!

Kdor želi prenočišča, naj to pravočasno javi tov. Julki Kalinovi v Vipavi z navedbo dni, v katerih nameruje bivati v Vipavi.

VODSTVO.

Trst, 30. julija 1921.

Bliža se čas »Zvezinega« delegacijskega zborovanja in naravno je, da se debate poostrujejo toli ob priliki zadnjih zborovanj naših učit. društev, kolikor v našem listu. Opozarjamo na tozadevna društvena poročila ter na članke tovarišev Pahorja, Hreščaka in Kleinmayra v današnji številki, kakor tudi na članke v zadnji številki.

Dvoje je, o čemur se danes debatira: smernice, ki naj jih poda del. zborovanje naši »Zvezi« ter ji s tem začrta strogo določeno pot za prih. leto; umestnost taktike te ali one vrste v nastopu učiteljstva v javnosti. Okoli teh dveh točk se suče vsa polemika, ki ji puščamo popolno svobodo besede, ker bo to gotovo služilo delegatom v boljšo orjentacijo, tako da bo delegacijsko delo urnejše, bolj premišljeno in bolj uspešno.

Umevno je, da v debati tuintam udari beseda preko ojnic. Dokler osebno ne žali, sodimo, da ne škoduje stvari, nasprotno — izčisti zrak.

Dvoje smeri opazujemo pri tem gibanju našega članstva. Na eni strani odločni nastop tovarišev krog Hreščaka, ki si »Zveze« brez vsebine oživljajočega življenjskega nazora ne morejo več misliti. Nastop je gotovo simpatičen. Vprašanje je le, **ali se strinja večina članstva z določeno izraženim življ. nazorom teh tovarišev,** ali si ga hoče prisvojiti, ali hoče delovanje »Zveze« uravnati po tej smernici?

Po poročilih dr. zborovanj soditi, se pa večina slov. učiteljstva za to idejo ne more ogrevati ter vidi nevarnost razpada »Zveze«, ko hitro bi ji naložili nalogo, ki je danes ne more vršiti. Ta del učiteljstva ima gotovo tudi svoje življenjske nazore, nekoliko drugačne sicer kakor je oni prve skupine in meni, **da bi lahko ravno tako upravičeno zahteval prevlado teh svojih nazorov!** Zato klic po »strokovnosti« naše organizacije. To učiteljstvo vidi za danes še spas v enotni, vso pokrajino obsegajoči »Zvezi«, ker meni, da te vrste »Zveza« še dolgo ni izvršila svoje naloge. Manj temperamenten je nastop teh naših tovarišev, a zdi se, da je mnogo bolj premišljen.

Na visoke vrhe lete iz neba strele! Tako je zopet umevno, da v tem boju pro in contra prileti marsikatera ostra tudi na naslov sedanjega našega vodstva. Kritika je pač ne samo pravica, temveč celo dolžnost zavednega člana. Vendar tudi v kritiki ohranimo gotove meje, ki nam jih podaja logika. Glede vodstva pa; kritika gor, kritika dol — sedanje vodstvo nam je ustvarilo »Zvezo« in to je bilo slednjič tudi delo in ne najlažje.

Uredništvo.

IVAN VOUK:

Vzgojni smotri.

Predno preidem na predmet današnje razprave, je treba, da poprej točno določimo pojm vzgoje. Pojm vzgoje je silno obsežen, zato so tudi njegove definicije številne in kaj različne. V splošnem pravimo, da je vzgoja vplivanje odrastlega človeka na naraščaj. Toda ta definicija nam nikakor ne more zadostovati, zakaj tudi pri živalih opažamo vplivanje starih na mladiče. Živali pitajo in hranijo mladiče, branijo jih pred raznimi nezgodami. Tudi jih uče raznih spretnosti itd. torej tudi tu imamo vplivanje na naraščaj. Razloček med človekom in živaljo je pri tem vplivanju ta, da izvršujejo živali to delo nagonski, tudi se to vplivanje nanaša večidel na telesni razvoj, zato govorimo pri živalih rajši o negovanju, nego pa o vzgoji. Človek vpliva pa tudi na gojenčevo dušo in stremi pred vsem za duševnim razvojem gojenca.

Poleg tega se človek zaveda svojega vplivanja, pa tudi smotrov, ki jih hoče pri tem doseči. Njegovo vplivanje je torej zavestno in smotreno. Tako bi imeli že ožje določeni pojm vzgoje: ki je zavestno in smotreno vplivanje odrastlega človeka na naraščaj.

Za sedaj naj nam zadostuje ta definicija, pozneje pridem še na to. Govoriti nam je o vzgojnih činiteljih, to so tiste osebe in pa tudi vse okolščine, ki prihajajo vpoštev pri vzgoji. Najbolj važna sta tu pač vzgojitelj in gojenec. Naravni vzgojitelji otroka so zlasti v rani mladosti starši, pozneje si to delo delijo z učiteljem. Z ozirom na to, ali se vrši vzgoja doma, v šoli ali pa v zavodih, imamo razne vzgojne oblike. To pa niso še vsi činitelji, ki vplivajo pri vzgoji. Socialne razmere, ki v njih živi otrok, njegova okolica, tovarišija in še druge okolščine so včasih odločilni vzgojni činitelji, močnejši od doma, staršev in učitelja.

Končno pa ne smemo pozabiti, da je vsak otrok »individum«, t. j. človek, ki ima svoje posebnosti, telesne in duševne. Človek prinese s seboj na svet gotove sposobnosti in pomanjkljivosti. Te naravne dobre in slabe darove morejo vzgojni činitelji le do gotove meje izbrusiti. Zato ni vzgojitelj vsegamogočen pri vzgojnem delu, tudi če bi ne upoštevali otrokove okolice.

Pri besedi gojenec si navadno predstavljamo človeka od rojstva pa do tedaj, ko se osamosvoji od vzgojiteljevega vplivanja ter si pribori neodvisno pozicijo v človeški družbi, ali z drugimi besedami, ko si začne sam služiti kruh. V tej vzgojni dobi razlikujemo razne stopnje. Govorimo o detinski, otroški, deški (dekliški), mladeniški (deviški) vzgoji.

Vendar pa vsi iz izkušnje vemo, da vzgoja ni še nikakor končana z nastopom materialne neodvisnosti, ne glede na to, da dosežejo ta smoter razni ljudje v kaj različni starosti. Človek se neprestano razvija telesno in duševno. Duševni razvoj se razmahne šele po vzgojni dobi. Pravi učitelj je pravzaprav življenje. Življenje je silnejše od vzgojiteljevega dela. V tem zmislu traja torej vzgoja pravzaprav vse do smrti.

Sicer pa se pozna navadno vsakemu človeku pozneje v življenju, kakšno vzgojo je užival v svojih mladih letih. Navade, nauki in zgledi, ki se jih je navzel po svojih vzgojiteljih, zapuste v njem neizbrisen sled, bodisi v dobrem ali slabem smislu. Zato je vzgojni posel silno važen.

Vzgojiteljeva osebnost je za dobro vzgojo odločilnega pomena. Vsak vzgojitelj mora znati, kako je treba vzgajati in v kaj naj vzgoji mladino, t. j. poznati mora smoter vzgoje in pot, po kateri doseže postavljeni smoter.

Vzgojitelj, ki se zaveda svojega smotra, ki ve, kaj hoče doseči s svojim vzgojiteljskim delom, bo uravnal svoje delovanje tako, da bo zares dosegel smoter, ki si ga je postavil. Zato mora delati po nekem načrtu, kakor stavbeni mojster, ki ne začne graditi hiše kar tja v en dan. Vzgojitelj, ki se pri vzgoji zaveda svoje svete naloge, ki se zaveda smotra, bo vzgajal smotreno. Vzgojitelj, ki nima stalnega, določenega smotra, bo v svojem postopanju nestalen, nedosleden, njegov uspeh bo negativen, to se pravi, vzgojil bo človeka, ki se bo slabo počutil v človeški družbi.

V ruskem romanu »Mrtve duše«, ki ga je spisal nesmrtni Gogolj, beremo, kako je učil oče Čičikova, glavnega junaka v povesti, o življenju: »Sin moj, glej, da se prikupiš svojim predstojnikom, pred vsem pa da postaneš bogat, zakaj vse te utegne zapustiti, le kopejka ti ostane zvesta.« S tem smotrom je vzgojil Čičikova v sebičnega koristolovca in sleparja. Čičikov je končal slednjič v zaporu. Tam se je bridko razjokal v spoznanju, da je bilo vse njegovo življenje zgrajeno na napačnem temelju. Navedel sem ta slučaj kot dokaz, kakšne važnosti je vzgojni smoter za posameznika kakor tudi za družbo, ki mora posameznik v njej živeti.

Vzgojni smotri pa so kaj različni pri raznih vzgojiteljih in vzgojnih činiteljih. Naj navedem nekaj primerov v podkrepitev te trditve. Starši zasledujejo pri vzgoji svojih otrok tale smoter: Iz otroka postani zdrav, krepak mož, ali zdrava, krepka žena, ta mož ali ta žena bodita usposobljena, da si ustvarita prijetno, neodvisno življenje, smoter je torej v tem slučaju življensko blagostanje. Država, ki si lasti pravico do šolske vzgoje, zahteva, da vzgajaj učitelj otroka v dobrega in zvestega državljana. Cerkev zahteva, da vzgojimo otroka v dobrega vernika itd. Kajpak je dana včasih možnost, da se navedeni smotri izpopolnjujejo med seboj, ni pa izključeno,

da si morejo tudi nasprotovati. Stari Spartanci so imeli pri vzgoji smoter vzgojiti dobre vojake.

Iz navedenih primerov je razvidno, kako različni utegnejo biti vzgojni smotri v eni in isti družbi v istem času, kaj šele v raznih časih in v raznih družbah. Odkar obstoja človeška družba pa do danes, so se smotri vzgoje izpreminjali, ali pa se vsaj menjavali v svojem vrednotnem redu.

Pred vsem je torej poudariti, da se vzgojni smotri ravnajo po dobah in po družbi, t. j. vsaka doba v zgodovini človeškega družabnega razvoja ima svoje družabne ideale, t. j. vzgojne smotre, ki so po naziranju dotične družbe potrebni za njen obstanek. Te ideale, te smotre vceplja družba potom vzgojiteljev naraščaju.

Najti pravo pot in glavni smoter v tej mešanici raznih prepričanj in naziranj je samo na sebi težka stvar. In če je prišel vzgojitelj do pravega prepričanja o vzgojnem smotru, mu je izvedba nemogoča, včasih celo zabranjena. Zakaj odkar obstojajo državne tvorbe v današnjem smislu, je država tista vsemogočna oblastnica, ki si prisvaja absolutno gospodstvo nad poedinici, torej tudi nad vzgojo poedincev. Država pa ima svoje ideale, svoje smotre, ki se večkrat ne strinjajo s splošno človeškimi. Spraviti ta različna naziranja v nekako kompromisno celoto je zelo težko. Zato je umevno, da so se pedagogi vseh časov in vseh družb zanimali za vprašanja, ki se tičejo vzgojnih smotrov in metod, kako doseči te smotre.

Človeka si predstavljamo vedno kot člana neke družbe. Človek v družini, narodu, državi itd. Človek je družabno bitje. Njegovo življenje ima pomen le, če obstoja družba, če družba propade, morajo propasti tudi poedinci. Zato ima človek interes na tem, da družba ne razpade, torej mora skrbeti za to, da podredi svoje osebne interese višjim družabnim dolžnostim. Človek, ki živi v tej ali oni družbi, mora žrtvovati del svoje osebne svobode v prospeh družbe. Z ozirom na razne dobe in razne družbe so bile in so še danes te žrtve kaj različne. Vendar pa je danes ta žrtev majhna v primeri s tem, kar mu družba nudi.

Prvotna oblika družbe je družina: oče, mati, otroci, vnuki. Iz družine so se razvili rodovi, iz rodov narodi.

Družba obstoja v trajnem skupnem življenju ljudi, ki so si sorodni po svojih stremljenjih, nagnjenjih, sposobnostih, mišljenju. Navadno tvorijo družbo ljudje istega jezika in istega (bodisi resničnega, bodisi namišljenega) pokoljenja. Taka družba se imenuje narod. Ta družba se po svojih smotrih deli navadno v več skupin. Iz te družbe stopi v zgodovinskih poročilih v ospredje navadno oni del njenih članov, ki so si stavili za smoter obrambo naroda pred zunanjimi in notranjimi sovražniki. Ta del družbe, oziroma njegovo delovanje se imenuje država. Tako imamo dva pojma: družba — država.

(Nadaljevanje.)

NIKOLA ZEC:

Razdioba psihičkih elemenata.

(Svršetak.)

Ono što smo ovdje naveli za razvoj pojedinca, to vrijedi i za cijeli narod. Dok je narod u svom djetinskom vijeku, na niskom stupnju kulture, dotle su i razlike medju elementima spoznavanja, čuvstvovanja i volje neznatne, jer kao što je pojedinac podvrgnut zakonu geneze, tako je i cijeli narod. Prolazi iste faze, iste stadije. Što je kultura veća, tim su i psihički elementi diferenciraniji. Znanost i umjetnost dakle emancipiraju svijet spoznavanja i čuvstvovanja, dok se taj nipošto ne razvija u borbi sviju proti svima. Gdje je život neprestana borba za opstanak, ne dijeli se misao od čuvstva ni čuvstvo od volje. Ti su elementi na tom stadiju još magloviti, ne izraziti, kao i kod mala djeteta.

Iz ovoga opažamo, da je za veće diferenciranje psihičkih elemenata potrebna **bogatija duševna organizacija, veća energija.** Zato nam je sada jasno, zašto se kod iznemogla starca gube **više** funkcije i **veće** diferenciranje. Diferenciranje dakle usporedo sa psihičkom energijom raste i pada. Ne raste li energija jednomjerno sa diferenciranjem, nastaje **bolesna jednostranost svijesti.**

Nikada ne smijemo zaboraviti, da se one tri duševne sposobnosti sastoje u prevladavanju jednog elementa, a ne u potpunom njihovom odijeljenju i samostalnom djelovanju. Svako naše mišljenje spojeno je sa stanovitim čuvstvenim tonom, samo što taj ton jasno ne izbija .Mišljenja dakle bez primjese čuvstva nema.

Isto tako naše spoznavanje vezano je o našu volju, jer mi često spoznavamo ono što **hoćemo**; n. pr. da gledamo, moramo **htjeti** gledati. No i ovdje naša se volja jače ne izdigne, te nam se čini, da je u dotičnom duševnom procesu i nema. Ovako su usko, eto, duševni elementi srasli.

I medju čuvstvom i voljom je uski odnošaj. Jako i živo čuvstvo postaje uzrokom volje. Mi **hoćemo** ono za čime nas **srce** vuče. Čuvstvo ima dapače vrlo veliku ulogu u životu čovjeka, tako te su mu neki filozofi podali centralnu ulogu, i uzeli ga kao najprimitivniju formu svijesti. I doista opažamo, da čuvstvo znade zagospodovati cijelim našim duševnim životom, te mu se često puta slijepo pokoravamo. Opazilo se već kod najnižih životinjskih bića, kod protozoa, da se šire i stežu. Širenjem traže hranu, a stezanjem očituju strah. Pa i naš psihički život sastoji se u nejasnom čuvstvenom tonu, a u godinama puberteta budi se nejasna slutnja i čežnja, tamni neki nagon. I **temperamenat** se ravna po općenitomu tonu, koji vlada duhom. Ovo nam dava naslutiti, kao da bi baš **čuvstvo** bilo neka najprimitivnija, najprimarnija duševna funkcija.

Rekli smo već da i naša volja izvire iz našega čuvstva, t. j. čuvstvo postaje uzrokom volje. Čitave su vrste organa podvrgnute čuvstvu, kao: srce, pluća, probavila. Ali ne samo ovi, nego i organi i mišići koji inače stoje podvrgnuti vlasti volje, mogu biti pokrenuti jakim čuvstvom. Kod straha n. pr. i mi se skupimo, a slično stezanje opaža se i kod protozoa. Mi ovo možemo protumačiti jedino po hipotezi razvoja i to tako, da su sadašnje **nehotične čuvstvene kretnje** bile nekad **instinktivne kretnje,** koje su našoj psihi ostale kao prastara baština. Tako se bijes ispoljava hvatanjem, jako čuvstvo simpatije širenjem ruku, itd.

Vrlo bi zanimivo bilo istražiti po našim narodnim pjesmama, kakvim se kretnjama naš narod služi u iskazivanju čuvstva. Vidimo tamo kako se u bijesu »guli brada«, u radosti »udara desnom po lijevoj«, kod simpatije »ruke šire u lica se ljube«, dok je Hasanaginicu ubilo jako čuvstvo: srce joj puče »gledajuć sirote«.

Vrlo je važno ovo: **u reakciji troši se duševna energija,** i što se više energije upotrebi na jednu vrst reakcije, toliko se manje može na drugu upotrebiti. Prejaki afekti znadu n. pr. silno oslabiti moć spoznaje i volje. Ovo je od velike znamenitosti u psihičnom životu, ali dvojim da bi na ovim prirodjenim osobinama mogao što uzgoj da promijeni.

*

Ne možemo se upuštati u potanko razlaganje ovih problema, nego prelazimo na posledinje pitanje koje ovdje možemo postaviti: kad bi htjeli jedan od triju elementa svijesti uzeti kao **temelj** psihičkog života, koji bi to bio? Höffding odgovara ovako: Radinost je temeljno bilježje psihičnog života, u kome se vazda mora pretpostavljati jedna **sila** koja različite elemente svijesti skupa drži i ujedinjuje u jedan sadržaj. To je **psihička energija.** Ona odmjeruje **smjer** i **cilj** duševnoga života, i zamjećuje se na svakom razvojnom stepenu. Do cilja i smjera stoji kako će medjusobno biti uredjeno osjećanje i čuvstvovanje, a po tome će se i njihova bitnost bolje razjasniti. Taj vazda djelujući pritisak u svojem odredjenom smjeru jest upravo **volja.** Ona se iz početka javlja kao potreba za kretanje i u nehotičnim kretnjama, te svoga cilja nije jošte svijesna. Cjelokupni duševni razvitak čovjeka polazi dakle od te volje kao nehotične težnje k volji kao hotimičnoj težnji, pa se cijela psihologija potom može shvatiti kao **psihologija volje.** Pri temu bi dakle elemente spoznaje i čuvstva morali promatrati kao **proces volje.**

*

Ovime smo priveli kraju Höffindovo razlaganje o psihičkim elementima, te smo se s njime i složili, samo moram priznati, da me time, što postavlja volju kao ishodište duševnog života, nije mogao zagrijati. On veli, da su prva ispoljavanja svijesti nehotične kretnje koje polako prelaze u hotimične; u svakom slučaju pako da je tu **volja** pokretač, i to ispočetka kao nehotična težnja. Istina je, da kao prvi znak života opažamo već u fetusa spontano kretanje, ali reko bih, da je povod tim kretnjama onaj neki nejasni čuvstveni **ton,** koji u kretnji traži **oduška.** A jer čuvstvo i kasnije u psihičnom životu igra veliku ulogu, to mi se čini, da **ono** tvori fundament, osnovku vaskolikom psihičnom životu, te da je ishodište i prvi sadržaj svijesti: praizvor, iz čijih tamnih dubina proizlazi bujni naš duševni život.

JOSIP PAHOR.

O „strokovni" Zvezi in o diferenciaciji.

Tov. Kleinmayr je »pojasnil« in reči moram, da je to pojasnilo veliko bolj obsodilo ono proslulo izjavo z deželne konference kot pa graja, ki jo je izreklo sežansko učiteljsko društvo Zvezi. Dejstva so, da je tov. K. sam že moral poslušati razne napade radi nje in da tudi Zvezino vodstvo ne nosi absolutne odgovornosti za dejanje. Tov. Kleinmayr je pripravljen — ako bi bilo treba — sam prevzeti popolno odgovornost za izjavo, kar pomenja isto, kot da je izjava popolnoma propadla, ker je potem le še osebno mnenje, osebno dejanje poedinca. Tudi vis major nič ne opravičuje, temveč šele prav obtožuje. Če se je našim delegatom delala sila pri dež. učit. konferenci, potem bi bili morali vedeti, da nimajo ničesar več iskati v konferenčni dvorani, bi morali pomisliti, da je njih nadaljna prisotnost nezdružljiva s častjo vsega učiteljstva in s častjo ljudstva, v katerem to učiteljstvo živi in dela. Toliko o stvari, ki bi se tako lahko uredila, ne da bi trpeli naši interesi, naš ugled, ne da bi vrgli svojo čast komurkoli pod noge. Zakaj prej ali slej bo moral tudi jugoslovenski učitelj do prepričanja, da mora dati brez sovraštva roko italijanskemu delavcu in kmetu, preko vseh tistih, ki nam danes delajo krivice.

Izjava, ki je nedvomno političen akt, pa bodisi kogarkoli, Zveze, delegatov pri dež. učit. konferenci ali poedinca, nam nudi priložnost, da govorimo še o drugem, daleko bolj perečem in važnem vprašanju učiteljstva, o takozvani »strokovnosti« Zveze in o diferenciaciji. Prav tov. Kl., ki je zadnji trenutek silno vnet za Zvezo, dasi se do včeraj zanjo pravzaprav niti zmenil ni, gori sedaj za »strokovnost«, torej za strog »apoliticizem« v organizaciji in istočasno leti v nesrečo, da podaja politične izjave, eminentno politične! Kaj nam to dokazuje? Nič več in nič manj kot nesmiselnost »strokovnosti«. V § 2. Zvezinih pravil je res rečeno, da je Zveza **nepolitično** društvo, toda s tem je povedano le, da ni svobodno, kakor so svobodne po zakonu politične stranke, ki se smejo snovati brez vsakršne vednosti državnih oblasti. V istem § 2 je takoj potem določba, da ima Zveza namen potezati se za moralno in materialno korist svojih članic (in udov, kakor pravi točka b). Tovariši, kako je mogoča bramba naših moralnih in materialnih koristi, če na pr. organizačno glasilo ne sme pisati druzega kot o metodi petja, o psihologiji otroka, o vzornih tiskovinah itd. itd.? Tako hočejo namreč naši strogo »strokovni« člani Zveze. Kako bom branil tovariša, ki ga je politična oblast po krivici udarila? Morda s krasno pedagoško - didaktiško disertacijo pred kr. orožnikom? Ne, kdor hoče gojiti pedagogiko in didaktiko, naj osnuje pedagoško - didaktično društvo in naj pusti stanovsko organizacijo tako, kakršna je, to se pravi, naj pripozna, da je Zveza obrambna in napadalna ustanova, ki uporablja (§ 2 p) vsa mogoča, po zakonu dopustna sredstva v prospeh udov svojih članic! Kdor tedaj zahteva danes absolutno »strokovnost« Zveze, ta nele da pozablja, čemu smo Zvezo sploh osnovali, nele da zameta pravila, s katerimi organizacija stoji in pade, nele da Zvezo okrne, temveč uničuje edino orožje, ki ga imamo učitelji v lastnih rokah za lastno obrambo. Kakor hitro smo dejali, da hočemo braniti moralne in materialne koristi učiteljstva, smo že stopili na politično polje in tu ne opravimo ničesar več morda z znanstvenemi, estetičnimi in podobnimi, temveč le še s političnimi sredstvi, zakaj z drugimi sredstvi se ne bomo ubranili. Vodstvo Zveze nima namena in tudi bi ne moglo organizacije popolnoma podrediti kaki politični stranki, ne more pa brez uporabljanja političnih sredstev dalje, če neče napraviti iz Zveze živega mrliča. Naloga vodstva je predvsem, da izbira prava politična sredstva in v pravem trenutku ž njimi operira — to je vsa umetnost. Tako je Zveza

delala v prvem polletju svojega obstanka v zadevi pristopa k Delavski zbornici in lahko rečem — vzlic neprijetnosti, da smo bili vrženi naposled ven — da je vodstvo delalo prav. Če bi namreč takrat vodstvo ne šlo one poti, bi danes Zveze ne bilo. Razmere v onih časih so znane: ko smo šli k zborovanju delegacije, smo imeli priliko videti pogorišče. Nekaj dni pred zborovanjem je bil presednik Zveze klican h kvesturi (ali k gen. komisarijatu?) in reklo se mu je, da je grehov Zveze nele dovolj, temveč preveč že, da se organizacija razžene. Nele da niso dovolili delegacijskega zborovanja, temveč so tudi njega samega opozarjali, kaj da dela. V negotovosti smo čakali do zadnjega trenutka. Tedaj je »Lavoratore« priobčil članek »Dove vogliamo arrivare?«, v katerem je govoril tudi o Zvezi. Morda se varam, a dejstvo je, da se je tedaj hkrati zvedrilo, da je Zveza zborovala nemoteno in da so z našim predsednikom drugače govorili, kakor še nekaj dni poprej. Če prav smo tedaj Zvezo rešili, so nekateri silno hrupeli radi zadeve z Del. zbornico. Zato se mi zdi danes potrebno podčrtati dvoje: 1.) da se je **glasovalo** o vstopu in da je bila velika **večina učiteljstva za,** 2.) da so bili najbolj ogorčeni oni, ki so prej molčali samo iz vzroka, da nam bo pristop prinesel koristi. Takoj po aferi z Del. zbornico je pričela v Zvezi nezdrava reakcija. Pri delegacijskem zborovanju v avgustu 1920 se je še protestiralo proti nezakonitemu premeščenju tov. Hreščaka, ki je vodil vso propagando za pristop k Del. zbornici, tudi se je še storil sklep, da bo Zveza v primernem trenutku izvedla posebno akcijo radi nezakonitosti, toda storila ni ničesar več, dejanja ni bilo!

Tako je postala krivica, ki se je zgodila Hreščaku, poskusni kamen vse organizacije. Predsednik Grmek je sicer mnogokrat osebno interveniral in mu gre hvala za to, toda v Zvezi ni imel več potrebne zaslombe, celo nasprotno! Treba je bilo napeti sile drugod, da ni tovariš Hreščak ostal sam na cesti. Toda molk Zveze smo nekateri občutili tedaj kakor svetopisemski posmeh: Zdaj si pomagaj, ko si na križu! Z drugo besedo: nismo videli le, da so pravila Zveze zgolj na papirju, temveč smo videli, da je učiteljstvo zmožno izdati enega najuzornejših borilcev za pravice stanu brez najmanjšega očitanja vesti! V takih razmerah je za učitelja vsakršna organizacija brez pomena, je ironija list, ki naj nas ščiti in je geslo, da mora biti organizacija zgolj »strokovna« samo še plašč usmiljenja, s katerim se zakriva sramotno uboštvo na značajih v našem stanu. Postali smo razkolniški in bi bili tudi izstopili iz Zveze, ko bi v zadnjem trenutku ne dosegli, in sicer z borbo na popolnoma drugem terenu, da je Hreščak zopet dobil službo v sež. okraju. Ostali smo v organizaciji, toda z dvojnim pred očmi: prvič, da imajo posebno starejši tovariši neko sentimentalno naziranje o Zvezi, ki jim je sama sebi namen in da jim je vsako drugo naziranje le predrzen herostratski poskus, kako bi to Zvezo razbil, drugič, da tako pojmovanje silno škodljivo reže v živo meso vsega našega stanovskega telesa. Mesto, da bi Zveza branila pravne in gmotne koristi učiteljstva, smo biti samo še »strokovna«, kar pomeni po praksi enega leta popolno razsulo, nekak mrtev stroj, ki deluje še nekoliko le zaradi onega prvotnega zagona. S sedaj veljavnim tolmačenjem o »strokovnosti« organizacije smo prišli tako daleč, da smo popolnoma ločeni in prav tako narazen, kakor smo bili pred ustanovitvijo Zveze. V prvi številki »Uč. lista« sem pisal: Dejstvo je, da smo danes odvisni od samovolje in trpke prijaznosti oseb, namesto od jasnih in nepodkupnih določb zakonov. Če ne bomo imeli opore v trdni organizaciji, bodo vadljali z nami po lastni volji. Vadljali bodo s pomočjo naših napak, naših strasti, naše sebičnosti, naše pohlepnosti, našega užaljenega samoljubja, skratka, vseh onih naših zlih nagonov, ki jih lahko vpreže, kdor ima vojke v rokah. Zakaj organizacija ni le najboljše sredstvo šibkih, temveč ustvarja tudi smisel skupnosti, zatira slabe nagone, najusodnejše sovražnike skupnih koristi, ublažuje jih in izločuje, kaže njih pogubnost in opozarja na cilje, da jih lažje dosežemo po strmi, težki poti osebnih slabosti in mimo nevarnih prepadov majhnega egoizma majhnih ljudi, brez katerih smo srečno prispeli do tega stanja in zgolj po zaslugi onih plašnih duš, ki so geslo o »strokovni« organizaciji raztolmačili in uveljavili po svoje, mimo namena Zveze, mimo koristi stanu in šole, predvsem pa mimo vseh onih naših mladih tovarišev, ki bi potrebovali živih zgledov na poti, katero so nastopili, ki pa vidijo, da so prišli v metež strasti, v sredo nizke borbe radi majhnih zasebnih koristi, za katerimi se skriva vsak dan podlo izdajstvo. Z drugo besedo, v naši organizaciji so dobili premoč ljudje, ki vam dokažejo, da je za nepoštenost celih devetindevetdeset razlogov, med tem ko je za poštenost le en sam... Da govorim z Jermanom: Treba je bilo povodnji, da se izkaže, katera hiša je trdno zidana! Tov. Kleinmayr (ki po lastni krivdi — kakor pravite — niste poučeni o najvažnejši zadevi v Zvezi), dilema ni: ali »strokovna« organizacija ali brez nje, temveč vprašanje je: ali se branimo, ali se prepustimo velikodušni milosti njih, ki velikodušne milosti ne poznajo! Beseda o diferenciaciji ni v resnici nič druzega kakor kazalec, ki kaže dvoje poti, ono o resignaciji, ki pa ni evangelijska, čednostna, temveč kruhoborska in ono samozavestnejšo, ponosnejšo, ki ne nasprotuje moški časti in ki je utemeljena v političnem aksiomu, da je življenje borba, da v borbi zmagujejo kreposti in da si stanovske eneodvisnosti ne bomo nikdar dosegli s krivljenjem tilnika, temveč s pogumom v srcu, pripravljeni na odpor in na žrtve. Ta diferenciacija je po našem mnenju danes nujno potrebna. V Zvezi je še vedno — hvala Bogu — dovolj mož, katerih značaj ni na prodaj in od teh mož je odvisna usoda našega stanu in naše šole. Če se diferenciacija ne da drugače izvesti kakor na podlagi političnih struj, potem naj se izvrši na ta način. Radi tega še ni treba, kakor je tudi tov. Hreščak dejal v svojem članku, da se Zveza raztrže; le dosedanja plitva reakcija bi morala izginiti iz nje, predvsem iz Zvezinega glasila.

Kdor se tedaj resno bori za Zvezo, naj se ne lovi za frazami, temveč naj se ozre na bistvo zla v teku zadnjega leta Zvezinega delovanja ali nedelovanja, naj skuša izlečiti te rane, ki so gnojne rane vsega učiteljskega stanu in naj pomaga po svojih močeh do veljave moralnim vrednotam med učiteljstvom, onim vrednotam, katerih gaženje nam ni prineslo le krize, temveč tudi silne škode.

AL. HREŠČAK.

Njim, ki so dobre volje.

Zborovanje sežanskega učiteljskega društva v Dutovljah je dvignilo precej prahu. Zelo razumljivo; kritika, ki se je izrekla proti vodstvu Zveze in »Učiteljskemu Listu« je bila tako jedka, da bi bilo čudno, če bi ne vzdramila, kogar je zadela.

To zdramljenje nam pa nudi zelo lepo igro.

Kritika zahteva: »Dajte nam socialne izobrazbe!«

Odgovor se glasi: »Zvezo hočete uničiti, Zveza mora biti nepolitična«.

Kritika: »Zveza ni zmožna nikakršne akcije v korist učiteljstva, ne vzgaja in vodi učiteljskega naraščaja« —

Odgovor: »Vsi za krepko nerazdeljeno Zvezo!«

Kritika: »Učit. List« ne vodi učiteljstva, ampak caplja za dogodki in vegetira ob prebavljanju že prebavljene hrane.«

Odgovor: »To je žalitev sotrudnikov — prvič; in drugič: Zveza je strokovna in nepolitična organizacija.«

Kritika: »Zveza je izdala pogrešeno politično izjavo«.

Odgovor: »Krivdo je iskati sploh izven konference, kritiki so zapadli na politiko trobent.«

In tako dalje, zvesti devizi, á la »kruh je slab — toda kdo trdi, da vino ni dobro«.

Na ta način ne pridemo dalje. Kritika zadevlje vprašanja, ki ne prenašajo takega izogibanja, kajti to vendar ni irelevantno, ali »Uč. List« vzgaja naraščaj, ali ne; ali je Zveza v sedanji praksi res nepolitična ali ne; ali je zmožna zastopati interese svojih udov ali ne; ali stoj na moralni podlagi ali ne, itd. S Svatopluki, sofizmi in izogibanjem se ta važna vprašanja ne bodo spravila s sveta, in če se bodo s sličnimi metodami skušali ubiti tisti, ki opozarjajo na ta vprašanja, vžgala se bo bomba v rokah tistega, ki jo bo hotel zalučati.

O vsej tej nečedni igri s »Hreščakovo potjo« bo prilika govoriti na delegacijskem zborovanju. Začela se je na občnem zboru tržaškega učiteljskega društva na Opčinah, na kar se je zagnala ta raketa na Tolminsko, kjer je Zvezin predsednik čutil potrebo pledirati za nerazdeljeno Zvezo proti neki šizmatični »Hreščakovi poti«.

Za sedaj samo to: kar se rači nazivati danes z mistifikačnim imenom separatizma in politične diferencijacije, ostalo bo v Zvezi ves čas kot problem, ki zahteva rešitve. Mimo tega ne more in ne sme nobena organizacija z zavezanimi očmi, ne da bi se podajala v nevarnost, da se spotakne ob njem. Čustvovanje organizirancev se mora pojavljati v vseh emanacijah organizacije, če naj bodi njeno delovanje iskreno. Kjer se to ravnotežje ne da doseči vsled enega ali drugega vzroka, bo zlasti strogo strokovna organizacija rajši molčala, nego se spuščala na moralno opolzko pot neiskrenosti.

Da pa ne bo izgledalo moje rezoniranje kot dolgočasno dociranje dolgovezne filozofije brez repa in glave, hočem pokazati na konkretnem slučaju tak separatizem »Hreščakove poti«.

Tiče se namreč danes že famozne izjave, podane z odobravanjem vodstva Zveze na pokrajinski učiteljski konferenci v Trstu. Tovariš Kleinmayr, ki je to izjavo stiliziral in prečital, pozivlja naju s Pahorjem, da jo dobro pretipajva do kosti in analizirajva njeno vsebino. Storim to, dasi ne prav rad, kajti po pravico in že anticipatno povedano, obrača mi vsled svoje fenomenalne neiskrenosti želodec v truplu. (Čitatelje lepo prosim, da mi oproste nedelikatnost!). Brez vseh govorniških metafor izraža ta izjava sledeče misli:

Slovansko učiteljstvo izraža svojo zvestobo do domovine in simpatije do močnega, velikodušnega in pravičnega italijanskega naroda.

Obljublja izpolnjevati svojo nalogo v duhu domovinskih zakonov in gojiti globoko kolegijalnost napram italijanskim tovarišem v lep zgled obema narodnostima teh pokrajin. V ljubezni do domovine, šole in poklica hočemo nadaljevati svoje delo še z večjo vnemo, ter se nadejamo v okrilju Italije, velike učiteljice svobode in prosvete, še lepših uspehov nego v prejšnjih časih.

Tovariši in tovarišice! Vzemite vse številke »Uč. Lista«, od prve do zadnje, v svoje roke in seštejte, če morete, vse krivice, ki so se zgodile na naših hrbtih v razmeroma kratki dobi od okupacije sem!

Kaj bi bila dolžnost naše delegacije prvič, ko je stopila v neposredno dotiko s kulturnimi delavci vse pokrajine? Izjava sama nam pove: »podati izraz čustvovanja slovenskega in hrvatskega učiteljstva v tem ozemlju«. In resnično, predragi, ta izraz čustvovanja je tudi mojstrsko podala. Vzemite, prosim, izjavo v roke, in prepričajte se, ali si je mogoče predstavljati večje ironije in neiskrenosti, zgoščene v tako malih besedah?

Statistika vseh krivic, ki so se izvršile na našem in šolskem telesu te pokrajine, bi bil najboljši izraz našega čustvovanja. Tovariš Kleinmayr — vodstvo Zveze! Tu imate pomanjkanje »Hreščakove poti«. Ta bi ne mahala pasje ponižno z repom, kadar pada bič po njenem hrbtu. Tolminski delegatje: ne vsi za krepko nerazdeljeno Zvezo, ampak vsi, brez razlike, se dvignemo, da operemo madež na časti slovanskega učiteljstva!

Tov. Kleinmayr trdi, da je pripravljen, ako bi bilo treba, prevzeti sam popolno odgovornost glede izjave. Pomislite ljudje božji, niti straši se ne tega, kakor izjavlja sam z neko heroično gesto. Če bi bil tov. Kleinmayr tisti neustrašljivi borec, kojega pozo zavzemlje med svojimi tovariši, bi mogel pokazati to svoje junaštvo takrat, ko je bilo treba povedati na drugem mestu in z drugimi besedami nič drugega nego samo čisto resnico. Nič drugega ne zahtevamo od svojih delegatov. Kdor tega ne zna ali noče, naj molči. S sličnimi izjavami si slovansko učiteljstvo ne pušča vtiskati na čelo pečata pasje narave. Mislim, da je v nas še toliko pravega — ne Kleinmayrjevega — poguma in možatosti, da bomo to izjavo in ž njo združeno junaštvo odklonili z dostojanstveno gesto.

Čisto separatno bi bilo podvreči analizi še Kleinmayrjevo domovino v izjavi. Tov. Kleinmayr pozna čisto gotovo socialistično naziranje o domovini, ter ve prav natančno, kakšno mnenje imamo socialisti o tej buržuaznej politični kreaciji. Vse »domovine« današnje Evrope (razun Rusije) so domena kapitala in njemu služečega bajoneta. Vse verižništvo, izsesovanje širokih mas in vsa razredna justica je mogoča, potencielno in virtuelno v okvirju te »domovine.« Socialisti smatramo za najvišjo nalogo človeštva, podreti te domovine gospodarskega in pravnega nasilja in sezidati na njihovih razvalinah družabni red, kjer ne bo poštenje izjema in vestnost blaznost. To je danes — žalibog — še nekaka politika; toda če hočemo preporod človeške družbe, je treba, da zahtevajo vsi dobromisleči, in v prvi vrsti učiteljstvo in duhovščina, od **vseh** političnih strank, da orientirajo svoje delo v smeri gospodarskega in kulturnega socializma. Če danes to stremljenje še ni imanentno vsem pol. strankam, je krivda na tem v nasilju vladajočega razreda, v nezavednosti in politični nezrelosti širokih slojev, ki se puste vprezati pred politični voz posameznih verižnikov.

Vprašam tedaj vse, ki stoje danes tako junaško na braniku popolne apolitičnosti Zveze, ali je ta izjava tako zelo nepolitična, kot bi bilo to pričakovati od take organizacije. Učitelji - socialisti odklanjamo vsako panegiriko na razne domovine, pa naj bodo zavite v katerokoli barvo in si prepovedujemo insinuacijo, da bi smela organizacija, katere člani smo, v našem imenu podajati izjave, ki nasprotujejo našim naziranjem. Odklanjamo tako politično akrobatstvo tudi zaradi tega, ker zahtevamo tudi v politiki odkritosrčnosti in načelnosti. V blato take politike pa, ki na tretji strani zagotavlja udanost, ljubezen in zvestobo do domovine ene barve, zato da lahko na četrti strani toči solze po slobodnem solncu domovine druge barve, se učitelji socialisti ne pustimo vlačiti. Politika je nam sveta dolžnost moža in ne vlačuga.

FERDO KLEINMAYR.

Odgovor tov. Hreščaku in Pahorju.

Pahorjev in Hreščakov članek zahtevata z moje strani stvaren odgovor, v kolikor se namreč oba bavita z mojo osebo in v kolikor pride ta vpoštev pri milo izraženi trditvi, da se je o priliki deželne konference baje metala čast slov. učiteljstva temu ali onemu pod noge. Opustil bom pri tem seveda vsako filozofično navlako in tudi se ne bom posluževal nekoliko — živahnega sloga, ki je ravno tov. Hreščaku menda vzor dobre proze.

Ne bom sledil obema tovarišema z besedo za besedo, to bi bilo preveč zahtevano in tudi dolgočasno, ali v bistvu se bom dotaknil najbolj perečih točk.

Kar se tiče oblike naše »Zveze«, se mi dozdeva jako čudno, da tov. Pahor in Hreščak istovetita **»strokovno organizacijo«** s »pedagoškim društvom«. Res ne vem ali pojm o »strokovni organizaciji« ni več isti, kakor je bil dosedaj, ali pa sem jaz pri rojstvu na glavo padel in sploh nič ne razumem. O tem torej ne bom izgubljal več besed. Naj torej odloči »Zvezina« skupščina kakor hoče, pa bog! — meni bo tudi prav.

Vendar pa na drugo, povito in prikrito namigovanje obeh tovarišev ne kanim molčati. Le ven z besedo! Pa prosim nekoliko jasneje in direktneje, če tudi vaju navdaja drugačno »junaštvo«, negoli je ono mojega — kova. Saj beseda ni konj in dolžan nisem še nikomur nič ostal!

Gospoda tovariša bi vprvo najponižneje opozoril, da nisem bil jaz edini delegat na učit. konferenci, da bi me lahko tedaj vsak drugi postavil na laž, ali pa če tega ni hotel, pa bi lahko izpopolnil ali dopolnil moje besede in moj nastop na tej konferenci, ker menda niso bili vsi delegatje sami — lipovi bogovi. Opozarjam ju pa mimogrede, da sem prostovoljno prevzel in izvedel zastopstvo vseh onih teženj slovanskega učiteljstva na tej seji (in to brezpogojno), ki sem jih razbral iz zapisnikov naših okr. učit. konferenc, ter kakor so mi jih naložili tekom deželne konference drugi slov. delegatje. **Vse težnje — brez izjeme in to jaz sam. Pika!**

Opozarjam tovariša člankarja, da me je radi tega napadlo izvestno italijansko časopisje ter prav značilno pokazalo name s prstom. Opozarjam ju, osobito pa tov. Hreščaka, da mi ni manjkalo nikoli poguma, ko se mi je bilo zavzeti za interese preganjanega tovariša in da sem javno dvignil svoj glas ob taki priliki in nisem poprej niti vprašal za povod preganjanja, ker tako močno sem čutil in čutim stanovsko solidarnost. Tov. Hreščak, ki je v točki mojega »junaštva« upravičeno pozabljiv, seveda tudi ni mogel vedeti, da sem to storil kljubu temu, da je tedaj nad mojo glavo visel Damoklejev meč.

Opozarjam tov. Hreščaka in Pahorja, osobito slednjega, da je prav lepa čednost stavljati na tehtnico besede zgovorjene ob gotovih svečanostnih trenutkih in prilikah, samo da te čednosti ne izvršuje vsakdo.

Opozarjam oba, da se nisem za »Zvezo« dosedaj res čisto nič brigal (kakor sicer tudi »Zveza zame ne!), izvzemši da sem na vsakem zborovanju našega učit. društva, (ki menda ni član »Zveze«?) povzel v odločilnih zadevah besedo; tudi o priliki pristopa k »Delavski Zbornici«, in pozneje, ko se je razkrila vsa gnjilad v tej zadevi.

Opozarjam oba tovariša in to z ozirom na razna prikrita namigovanja o zasledovanju zasebnih koristi, da sem jaz danes po častno in z najlepšo pohvalo dovršenih 21 službenih letih še vedno čisto priprost učitelj, oziroma — zopet učitelj. Da sem dosegel po neumornem delu v šoli ta visoki čin, je seveda krivo — klečeplaztvo.

Izjavljam tovarišema Pahorju in Hreščaku, da se mi vse drugo, kar v njunih člankih smrdi po gnojnici, tako gnusi, da ne namerujem slediti jima po tej poti. Zato tu prekinem.

Glede »izjave« pa menim, da bo vsak s strankarsko strastjo nezaslepljen človek razbral iz nje tele točke:

1.) slovanski učitelji izjavljajo, da hočejo biti zvesti domovini in zakonom ter da hočejo v tem okvirju izvrševati svoje stanovske dolžnosti.

2.) izločiti hočejo narodno sovraštvo ter delovati za pobratenje narodov; v tem praktičnem slučaju za medsebojno spoštovanje in ljubezen slovanskega in italijanskega naroda.

3.) **pričakujejo od italijanskega naroda »boljšo bodočnost in olajšanje svobodnega razvoja kulturnih sil slovanskega prebivalstva ter temu primeren razvoj njegovega šolstva.«** (Tega pasusa v »izjavi« — U. L. z dne 16. julija t. l. — tov. Hreščak v svoji analizi za smeh »niti ne omenja«. Zdi se mu menda sila brezpomemben. Ali je pa nekaj hudobije vmes?)

4.) gojiti hočejo zvesto tovarištvo z italijanskimi kolegi.

5.) nadjajo se, da bo Italija — kot učiteljica svobode in prosvete — naše stremljenje bolje podpirala, negoli je to prejšnja vlada.

6.) **protestirajo proti vsakemu sumničenju slov. učiteljstva, ker to sumničenje nima podlage.**

(Ta pasus je tov. Hreščak v svoji »analizi za smeh« tudi opustil. Bilo je pač — bolj previdno).

To je zadržaj »izjave«; nič več in nič manj. In tega ni treba biti sram ne mene, ne slov. delegatov dež. konference, ne vodstva »Zveze«, ne »Zveze« in niti ne — Pahorja in Hreščaka.

Dokazati hočem; da se ne bomo lovili krog ogla kakor samosrajčniki.

Ad 1.) Besede niso moje, plagijat so če hočete, ker te besede pod prvo točko sem posnel po zapisniku okrajne konference v tolminskem okraju, če se ne motim. Našel sem, da odgovarjajo razmeram in času ter jih sprejel v »izjavo«.

Ad 2.) Jeli hočeta mednarodna socijalista Pahor in Hreščak gojiti — sovraštvo med narodi, v tem slučaju med slov. in ital. narodom? Potem pa res ne vem, na katerem stališču stojita prav za prav in česa ju je sram in česa ju ni sram.

Ad 3.) Pričakujeta li tovariša Hreščak in Pahor mogoče kaj drugega? Pravita, da so se vršila nasilja nad slov. učiteljstvom in šolstvom. Kdo bo to tajil! Ali teh nasilstev vendar ni izvajal ital. narod kot tak. Razlikujem pač med narodom in eno njegovih strank. Celokupnega naroda vendar ne bom delal odgovornega za delovanje ene njegovih strank. In tega ne delajo niti naši slov. politiki. Če se obračam tedaj do naroda, do njegove pravičnosti in velikodušnosti, jeli sem zagrešil hinavstvo ali klečeplaztvo?

Ad 4.) Tov. Pahor sam pravi v svojem današnjem članku: »... prej ali slej bo moral tudi jugoslovenski učitelj do prepričanja, da mora dati brez sovraštva roko italjanskemu delavstvu in kmetu preko vseh tistih, ki nam danes delajo krivico...« Kaj hočete torej še več? Kaj hočeta torej prav za prav tovariša Hreščak in Pahor, ki se zaletujeta v me radi besed, ki jih potem ponavljata v drugi obliki?

Ad 5.) Isto nado je izrazil eden naših slov. drž. poslancev v Rimu. Dosedaj — vsaj javno — mu slov. politiki niso ugovarjali. Zakaj poudarjam svobodoljubje Italije, menda bo vsak slepec obtipal.

Ad. 6.) Ali ne čutita tov. Hreščak in Pahor, da je v teh besedah »izjave« izražen tudi že protest proti preganjanju učiteljstva? To sta menda hotela v »izjavi« samo neprimerno ostreje; ali ne? Protest je bil sicer pozneje tudi posebej podan, kakor sem že zadnjič omenil!

Pa posezimo nekoliko globje. Ko je »Edinost« priobčila »izjavo«, se je seveda iz stare simpatije do mene obregnila ob me, ali slednjič ni imela **bistvenega** prigovora izvzemši, da je naglašala, da bi se lepe misli dale povedati z drugačnimi besedami«. Torej za besede je šlo, za obliko — misli niso bile ravno napačne! Oblika pa je, po mojem, zadeva ukusa in taktike!

Pa še dalje! V »Edinosti« z dne 24. julija piše (mastno tiskano) drž. poslanec Josip Lavrenčič:

»Ko smo slov. poslanci vstopili v tukajšnji parlament (Rim), smo podali izjave, iz katerih izhaja, da **hočemo biti Slovenci zvesti državljani, da hočemo spoštovati zakone, ampak da ostanemo vedno zvesti svojim idealom, t. j. da smo državljani Italije, toda Slovenci, kateri hočemo ostati.«**

Za boga, ali sem jaz v svoji »izjavi« kaj drugega trdil in ali nisem ravno isto rekel? Menda vendarle ne jecljam, da bi me kdo napak umel? Menda vendarle razumeta tov. Pahor in Hreščak še slovenski? Ali pa morda ne sme slovenski učitelj povedati isto kar državni poslanec, samo zato ne, ker je dva meseca prej tako povedal in je uboga para — šolmašter!

Ve li tov. Hreščak za poln pomen besede »zvesti državljan«; torej državljan, ki je vsak hip pripravljen vzeti tudi puško na rame? Torej to so izjavili slov. poslanci v Rimu! Ali pa se mora to drugače razumeti in le jaz umevan napačno, ker sem edini — hinavec ali beba pod božjim solncem?

Hreščak govori o »madežu«, ki ga je treba oprati s suknje slov. učiteljstva. Torej kakšen je ta madež?

Učiteljstvo, ki izjavlja svojo državljansko zvestobo, ki se izjavlja za pobratenje narodov in za odstranitev medsebojnega sumničenja (prosim gg. socijalista« Pahor in Hreščak!), ki se izreka za zvesto tovarištvo s člani istega stanu, če tudi ne iste narodnosti (prosim, gg. organizatorja Pahor in Hreščak!), ki izreka nado v lepši razvoj slov. šolstva in slov. kulture (prosim, gg. šolnika Pahor in Hreščak!) itd. je zadobilo vsled te »izjave« hud »madež« na svojem značaju?

Jaz bi sodil, da ne in tako je svojčas tudi sodilo vodstvo »Zveze«, češ, da »izjava« ne vsebuje nič takega ter da v podanih razmerah lahko precej koristi, ker ustvari ugodno razpoloženje za naše nadaljno delo na konferenci. In h konferenci smo šli, da razpravljamo in ne da razgrajamo.

Menda tiči tov. Hreščaku v prvi vrsti beseda »domovina« v goltancu. Zato se podaja na lepo socijološko filozofično ekskurzijo o tem predmetu. Tu ima prav, o tem so pojmi res različni, od kozmopolitizma in brezdomovinstva pa do najožjega domoljubja, ki vidi le lastno vas. Ali o tem bomo drugič debatirali.

Danes še nekaj o — »miganju z repom«. Naravnost ne trdi, ali vse se bere tako, kakor bi bil o priliki dež. konference jaz tisti, ki je »z repom migal«. Ne vem, kdaj bi se bilo to zgodilo. Morda, ko sem kljubu izjavi predsednika, da je ital. jezik edini razpravni jezik dež. konference, ustrajal in dosegel, da je bilo slov. delegatom pripoznano, da se smejo poslu-ževati v razpravi tudi slov. jezika s pogojem, da se kdo ponudi, da slov. besede tolmači plenumu konference. Ponudil sem se jaz. Morda sem z repom migal, ko sem v plenumu zahteval slov. meščanske in kmetijske šole ter strokovne nadaljevalne tečaje za učitelje, zahteval izboljšanje slov. šolstva sploh ter zastopal pravice slov. domačega učiteljstva in zopetno nameščenje preko mej pregnanih slov. učiteljev (ki, n. b., zdaj hvaležno streljajo vame). Morda sem z repom migal, ko sem zahteval nastavljanje slov. okr. nadzornikov, premestitev slov. učiteljišča iz Tolmina v Gorico in hrvaškega v Volosko, ter drugo več, kar ne pamtim, ker nimam zapisnika v roki, ter sem vsaj prisilil zastopnika vlade, da je podal tozadevne izjave. Več se pač od ene osebe ne more zahtevati. Tako »repomiganje« bi privoščil tov. Hreščaku in Pahorju!

Storil sem to vse v oni **obliki**, ki se je **meni** zdela prava. Zgrešil sem; tov. Hreščaka, Pahorja in dopisnika v »Učit. Tovarišu« bi moral prej vprašati. Kdo drugi — bodita oba tovariša člankarja zagotovljena — mi dosedaj še ni ugovarjal. Kar sem storil in kar sem govoril, sem storil in govoril iz svojega moškega prepričanja, ne glede na osebni interes, le iz težnje koristiti v težkih razmerah čimbolj možno slov. šolstvu in učiteljstvu. Zato tudi rad prevzemam polno odgovornost za svoje delovanje — tov. Pahor! Zato me pa blato gotovih člankarjev ne zadene. Nasprotno smešno se mi zdi, kako se danes v zadnjem hipu spomnijo »izjave« in moje osebe, ki z vodstvom »Zveze« nima nobenega opravka, da bi rešili zavoženo akcijo o »diferencijaciji«. In tudi v tej točki ni odkritosti. »Zveza« je tov. Hreščaku in Pahorju coklja, je ovira napredka slov. učiteljstva v tej pokrajini, je... Torej ven z besedo in jasno povejta: Razbiti jo hočeva! Pa jo razbijta — meni je vsejedno, ker od »Zveze« dosedaj nisem nič imel in nič zahteval, niti ko sem — »sedel«. Da se pa jaz poganjam zanjo, (in to ne »zadnji trenutek« — tov. Pahor!) ima svoj izvor v tem, ker sem presneto prepričan, da nam tov. Hreščak in Pahor mesto sedanje »Zveze« ne bosta postavila nič boljšega in nič lepšega, temveč enostavno križ na grob. In to ne bo noben »madež« na suknji itd.

Slednjič pa še enkrat tov. Pahor in Hreščak, in prav je, da dobro razlikujemo: »izjave nisem podal v imenu »Zveze«, temveč v imenu delegatov dež. konference. Kdor pa me je izvolil in poslal na dež. konferenco, ta je vedel, koga je poslal, namreč nikakega nacijonalističnega petelinčka, kot kakšnega bi me rada videla socijalista Pahor in Hreščak.

Glede drugih točk se pozivljam na ono, kar sem že povedal v 14. štev. »Uč. Lista«, da ne bom namenoma gluhim ponavljal vedno enega in istega.

Sklepčno pa pozivljam tudi uredništvo »Učit. Tovariša«, ki me je dne 12. maja t. l. napadlo radi »izjave«, da lojalno posname tudi te moje besede. Ne bo škodilo v pouk onim, ki **za varno mejo skriti** streljajo v ljudi, ki so slednjič pokazali tudi nekaj možatosti. In še kako!«

IZ ORGANIZACIJE.

Počitniški tečaji! Na mnogobrojna vprašanja tovarišic in tovarišev, naznanjam, da sem 30. julija vložil na gen. civ. komisarijat skupno prošnjo vseh onih, ki so se priglasili za drž. podporo. Tam sem tudi zvedel v svojo veliko nejevoljo, da so sicer poslali iz Trsta podrobno poročilo v Rim, kakor so mi opetovano obljubljali, a doslej trdijo, da ni iz Rima nobenega odgovora. Človek res ne ve komu se ljubi šaliti s tako resnimi stvarmi. Te dni se obrnem direktno v Rim, da zvem kdo se z nami šali Trst ali Rim! — Predsednik »Zveze«.

Zborovanje učiteljstva vipavskega okraja, ki se je vršilo dne 14. julija 1921 ob 10 dop. pri Hrovatinu.

Predsednik Herman Kmet otvori zborovanje in pozdravi navzoče. Konštatira, da šole: Planina, Šturje pri Ajdovščini, in Slap niso zastopane.

Kakor se je sklenilo pri zborovanju postojnskega učiteljskega društva na Razdrtem dne 29. junija t. l., se vrši letošnje zborovanje »Zveze« v Vipavi. Vse tozadevno pripravljalno delo prevzame učiteljstvo vipavskega sodnega okraja. Izvolijo se trije odseki:

a) stanovanjski,
b) prehranjevalni,
c) veselični.

Preskrbo vozov k vlaku v Ajdovščino prevzameta tov. Logar in Šelj.

V stanovanjski odsek se izvolijo tov.: Julka Kalinova, Mici Veseličeva, Dora Bratovževa za Vipavo in Ivan Mercina eventuelno za prenočišča v okolici.

V prehranjevalni odsek se izvolijo: Ivan in Fran Mercina, Julka Kalinova, Ema Rudolfova, Mici Veseličeva, Dora Bratovževa.

V veseličnem odseku so učitelji igralci.

Predsednik predlaga: Da se razbremeni tovariša urednika in da se »Učit. list« dvigne res na nivô učiteljskega lista, naj se pri letošnjem Zvezinem zborovanju promatra naslednje:

Ustanovil naj bi se poseben književen, dopisovalni, ozir. ocenjevalni odsek, kateri naj bi imel nalogo, da do določenega dne razpiše rok za dopošiljatev učiteljstvo in šolstvo tikajočih se člankov, ozir. spisov. V odseku naj bodo tudi osebe, ki prevzamejo nalogo zalagati list s prepotrebnim informativnim gradivom. Zraven tega ostane seveda še prosta pot vsakemu za dopisovanje.

Na ta način bi bile tov. uredniku odvzete premnoge skrbi in bi bil ob enem dan tudi listu stalen obstoj.

Uredništvo, ozir. odsek imej na razpolago najboljših jugoslovenskih, italijanskih, nemških in francoskih pedagogičnih in socijalno-političnih revij.

Dalje predlaga:

Ker se vrši v kraljestvu velika akcija za prospeh učiteljstva, je potrebno, da smo tudi mi solidarni s tovariši v kraljestvu v slučaju, da dobimo od vodstva tozadevni poziv.

Predloga se sprejmeta.

Sklene se, da vse šole vipavskega sodnega okraja vpeljejo s prihodnjim šolskim letom berila, predelana po tov. Danevu in Grmeku.

Tov. Ivan Mercina predlaga glede praznika dreves:

Ideja o prazniku dreves je pač krasna, a vse delovanje v tem pogledu bi imelo šele tedaj uspeh, ako bodo višja oblastva preprečila uničevanje gozdov po tuk. pokrajinah. Zato predlagam:

Učitelj-ekonom izdelaj primeren tozadeven referat, katerega obelodani v »Učit. listu« in ga vse učiteljstvo uporabi na »Praznik dreves«.

Višja oblastva pa naj poskrbijo potrebno proti pokončavanju gozdov.

Prihodnje zborovanje se določi na 1. septembra.

Prva skupna pevska vaja 1. avgusta.

Letni redni občni zbor »Slov. učit. društva za Istro«, ki se je vršil dne 9. junija 1921 v Ricmanjih.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika.
2. Volitev 3 preglednikov računov.
3. Volitev novega odbora.
4. Volitev zastopnikov v »Zvezo«.
5. Slučajnosti.

1. a) Namesto odstopivšega predsednika tov. Venturinija otvori zborovanje podpredsednik tov. Leonardis, ki pozdravi navzoče zborovalce, novopristopivše člane ter predsednika »Zveze« tov. Grmeka. Prečita tudi poslovilno pismo bivšega predsednika društva ter se spominja pok. tovariša Iv. Lebana. Nato poda poročilo o delovanju odbora, ki je izgubil tekom leta predsednika in blagajnika.

b) Tajnica, tov. Mikuluž prečita zapisnik zadnjega občnega zbora in tajniško poročilo.

c) Blagajnikov namestnik, tov. Cerut poda pregled dohodkov in stroškov ter omenja darovatelje in darove, ki so znašali 364'80 L. — Letna bilanca: Dohodki 5678 L; troški 3721 L; prebitek 1957 L.

2. Tovarišica Mikuluž predlaga za pregledovalce računov tovariše Medveščeka, Švaro in Benčiča. — Predlog je sprejet.

3. Volitev novega odbora.

Pri tej točki se vname debata. Tov. Šiškovič meni, da bi bilo dobro, da se društveni odbor sestavi iz tov. iz Koprščine; s tem bi se smisel organizacije bolje razvil med tamkajšnjim učiteljstvom. Pravi tudi, da starejše učiteljstvo izgineva, zato treba vzpodbuditi mlajše k delovanju. — Tov. Leonardis poudarja, da mora biti odbor kolikor mogoče v bližini, da ni nikakršnih zaprek za večkratno shajanje, in posebno predsednik bodi v takem kraju, ki ima ugodne prometne zveze vštevši pošto. — Predsednik »Zveze« svetuje, naj se v odbor izvoli učiteljstvo v bližini, oddaljeni kraji naj pa imajo svojega prisednika, ki ima iste pravice kot vsak odbornik.

Na predlog tov. Šiškoviča se voli ustno. Tov. Mikuluž predlaga za predsednika tov. Medveščeka. — Izvoljen.

Novoizvoljeni predsednik prevzame predsedniško mesto, se zahvali za izvolitev ter razvije nekak program, po katerem naj bi društvo intenzivneje kot v prošlosti vršilo svojo važno nalogo v korist sebi in narodu. Poudarja, da izhaja sila organizacije od poedinca ter da bo društvo le tedaj izpolnjevalo prav svojo nalogo, ako bodo delali to tudi vsi posamezniki. Pravi, da se je v minulosti preveč oziralo na število; društvo je namreč mislilo, da je napravilo že vse, ako je učlanilo kolikor mogoče več članov. Ta način pa je bil pogrešen, ker v organizaciji igra glavno ulogo kvaliteta. Bolje je manje, ali to naj bo zdravo, od enega duha in ene misli prešinjeno.

Govori nato o sedanjih razmerah, v katerih igra mučeniško ulogo tudi naš stan, ter obsoja obstoječi sistem, kateri vidi v vsaki, tudi najnedolžnejši kretnji, bodisi posameznika, bodisi organizacije »politiko« in sicer protidržavno politiko. H koncu omenja še, da bo treba vliti v društvo več življenja, sredstva v dosega tega cilja pa so številnejša društvena zborovanja.

Starejši tovariši, posebno Šiškovič in Leonardis, se niso strinjali povsem z izvajanji predgovornika ter zahtevali nekatera pojasnila, poudarjajoč, da bodi društvo vedno le stanovsko in ne politično.

Predsednik pojasni, da ni mislil pod besedo »politika« različnih strank, temveč oni nazor, ki vidi že v našem obstanku politiko. Naše društvo je res stanovsko, toda radi tega ne more biti tudi v najstrožjem pomenu besede apolitično. Učiteljeva misija ni le v šoli, njegova naloga je tudi izven nje. Nismo le vzgojitelji otrok, temveč vsega naroda. Smo živa veja na narodnem deblu, tesno združeni z njegovo usodo. Ž njim delimo njegovo veselje, ž njim delimo njegovo žalost.

Na predlog tov. Švara se izvolijo v odbor tovariši oz. tovarišice: Cerut, Čeudem, Bernetič in Pucelj, kot prisednik tov. Makarovič.

4. Volitev delegatov v »Zvezo«.

Predsednik stavi na glasovanje predlog tov. Šiškoviča, ki predlaga za delegate v »Zvezo« tovariše: Gregorja Leonardisa, Bogumila Medveščeka, Gabrielo Mikuluž, Angelo Čeudem, Ernesta Švara in Alojzija Pucelja. Predlog sprejet.

5. Slučajnosti.

a) Z ozirom na predstoječo učiteljsko stavko se sprejme sledeči predlog tov. Jereba in Šiškoviča: V slučaju stavke ital. učiteljev se slov. učiteljstvo, upoštevajoč sedanje razmere, stavke **ne** udeleži.

b) Predsednik prečita pismo bolnega tov. Bertoka ml., ki prosi podpore. Določi se mu enkratna podpora v znesku 600 L, za katere pa vplaca v društveno blagajno vsak član v teku tega leta 10 L.

c) Da se učiteljstvo ne sumniči, da opravlja posel ovaduhov in obrekovalcev, prosi tov. Mikuluž, naj društveni odbor skuša poizvedeti, katera šolska oblast bi bila to, ki je poštarico v Klancu zatožila, da vodi jugoslovensko propagando, kakor je to gdč. poštarici izjavil poštni komisar. — Predsednik obljubi poizvedeti.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi in ker je dnevni red izčrpan, zaključi predsednik zborovanje.

Učiteljsko društvo za goriški okraj je po dolgem odmoru zopet zborovalo dne 7. julija t. l. v Gorici. Udeležba je bila prav lepa.

Predsednik tov. Križman otvori zborovanje s pozdravom na vse došle tovariše in tovarišice. Poroča o zadnji deželni učiteljski konferenci v Trstu, ki je sprejela skoro vso snov, z majhnimi spremembami kot je bila obravnavana tudi pri našem zborovanju v Gorici. Poročilo o tej konferenci je bilo že itak objavljeno v »Učitelj. listu«.

Dalje opozori predsednik navzoče zborovalce, da je pričelo proti »Zvezi«, ki je komaj rojeno dete, neko rovanje, katero bi utegnilo razbiti »Zvezo«, učiteljstvo pa razdvojiti v dva tabora, kar bi imelo zelo slabe posledice za učiteljstvo in šolstvo v zasedenem ozemlju. Priporoča učiteljstvu edinost in treznost in naj se varuje razkola ter je mnenja, naj se pošlje na zborovanje delegatov v Ipavo le take zastopnike, ki bodo zastopali stališče, za katero se izreče učiteljstvo pri današnjem zborovanju. — Razdirati je lahko, a zidati je težavno.

Tov. Možina poroča, da je pri zadnjem učit. zborovanju v Tolminu tudi tamošnje učiteljstvo zavzelo stališče nasprotno tov. Hreščaku - Pahorju, t. j. naša organizacija in »Učiteljski list« naj ostaneta zgolj strokovna in nepolitična.

Istega mnenja je tudi goriško učiteljstvo.

Dalje priporoča tov. Možina, naj vse učiteljstvo pomaga »Zvezi«, ki je naša skupna last, do lepšega uspeha in kdor le more, naj tudi sodeluje pri »Učiteljskem listu«; le tako bo list dobro uspeval.

Tov. Arigler svetuje, naj se pošlje k Zvezinemu zborovanju v Vipavo take delegate, ki bodo natančno informirani o tem, kar se je v zadnjem času dogajalo v Trstu pri vodstvu »Zveze«. Danes ne moremo povedati, kaj prav za prav mislita tov. Hreščak in Pahor in tudi ne, kako deluje »Zveza« O tem bo gotovo poročal predsednik »Zveze«.

Nato se je volilo sledeče delegate:

Boštjančič Kati, Brajda Karmela, Jelšek Amaljia, Strel Otilija, Šinigoj Zala, Baša Frane, Bratina Karel, Fajgelj I., Križman Franc, Mermolja Franc, Možina Anton, Paljk Leopold, Reja Leopold.

Predsednik poroča dalje, da se je napravil skupen korak z italijanskimi tovariši glede gmotnega vprašanja pri civilnem komisarjatu za samoupravne posle (deželni odbor) v Gorici. Podana spomenica je bila poslana v Rim v nadaljno reševanje.

Priporoča, naj se nabira pri vsaki priliki darove za šolsko mladino v Gorici. Nasvetuje pot, katero naj nastopi slov. učiteljstvo, da svojemu narodu pripomore do gospodarske neodvisnosti.

Tovariš Reja je toplo priporočal učiteljstvu kolegijalnost. Zastopnika bodita pri definitiv. nameščanju učiteljskih mest pravična in nepristranska. Proč s protekcijo! Učitelj naj dobi tako mesto, ki mu pritiče po zaslugi in pravici.

Predsednik opomni na nasvet tov. predgovornika, da sta bila učiteljska zastopnika vedno pravična, sicer je pa včasih tudi protekcijonizem pravičen, če je v interesu šole in tudi občine. Utegne pa biti tudi pri tem imenovanju kak tovariš ali tovarišica razočaran, ker za 70 razpisanih mest ni nikakega kompetenta, a za 3 mesta je 65 prosilcev. Zato želi, naj bi se pred imenovanjem (pred sejo) sešel k posvetovanju društveni odbor, ki ima zaupanje društvenikov, da bi dal potrebne nasvete glede prihodnjega def. nameščanja; sicer pa si s tem noče vezati rok kot učit. zastopnik.

Za ta sestanek, ki se bo vršil v Gorici, se določi 21. julija.

S tem zaključi predsednik zanimivo zborovanje ter želi vsem vesele počitnice in zopetno snidenje v oktobru.

Jugoslavensko učiteljsko društvo za pol. kot. Volosko - Opatija priopćuje, da su delegatima na ovogodišnju glavnu skupštino izabrani ovi tov.:

Ivo Šepić, učitelj u Opatiji; Antun Aničić, učitelj u Poljanama pošta Ičići; Marija Kinkela, učiteljica Matulji; Valburga Marušić, učiteljica Brešca.

Na zborovanju Sl. zveze v Idriji so bili izvoljeni delegatom gg.: Fran Tratnik, nadučitelj — Crnivrh, g. Rafael Zazula, učitelj v Idriji in gdčna Marija Tušar, učiteljica istotam. Za namestnike so bili izvoljeni gg: Jože Rupnik, učitelj v Idriji, Albin Vončina, učitelj in gdčna Leopoldina Kogej, učiteljica istotam.

Učiteljsko društvo za goriški okraj je volilo za letošnje delegacijsko zborovanje v Vipavi sledeče tovariše:

Fajgelj Janez, Verč Alojz, Bratina Karel, Mermolja Franc, Možina Anton, Paljk Leopold, Strel Otilija, Jelšek Amalija, Boštjančič Kati, Brajda Karmela, Šinigoj Zalka, Reja Leopold, Baša Franc in Križman Franc.

Učiteljsko društvo za postojnski okraj. Na občnem zboru v Razdrtem dne 29. junija t. l. se je izvolil in konštituiral društveni odbor tako-le:

Predsednik: Vladimir Požar; podpredsednik: Leopold Kopač; tajnik: Andrej Kenič; blagajnik: Julij Cenčič; odborniki: Fortunat Lampret, Herman Kuret, Ivan Mrcina; pregledovaca računov: Suša Just« in Vilhar Tina.

Učiteljsko društvo za Trst in okolico naznanja vsemu prizadetemu učiteljstvu sledeči odgovor na spomenico, odposlano 24. marca 1921. mestnemu magistratu glede izenačenja plač suplentom zgornje in spodnje okolice.

Mestni magistrat.

Št. 30/74 - 20 odd. VI. Trst, dne 21 - 6 - 21.

Z ozirom na dopis z dne 24. marca 1921. št. 4 prepisujem dobesedno odgovor Gen. Civ. Kom. za Julijsko Benečijo z dne 1. 6. 21. št. 3220/5991 urad III. na vprašanje stavljeno po mestnem magistratu glede uveljavljenja odloka — Bereninijevega zakona za učitelje občinskih šol gornje okolice.

Mestnemu magistratu (šolski urad)

v Trstu.

V smislu odloka z dne 6. 7. 1919 št. 1239 se mora odmeriti bivališčna podpora, ki naj se dovoli učiteljem spodnjeokoliških šol, na podlagi števila prebivalcev spadajočih v okoliš ali občinsko frakcijo, kjer se nahaja šola.

Učitelji pridodeljeni tržaškim okoliškim šolam nimajo za enkrat pravice do bivališčne podpore, dovoljene tržaškim šolam, in tudi država bi ne mogla doplačati isti občini podpornega zneska, ako bi se hotelo zakon razširiti v smislu prosilcev.

Za Gen. Civ. Kom. Načelnik pokrajinskega šolsk. urada kr. oskrbovatelj:

F.to. Umberto Renda l. r.

Glede na to, da Država ne more doplačati občini bivališčne podpore za učitelje zgornje okolice in z ozirom na sedanje ekonomično stanje občine, ne morem ugoditi prošnji istega društva, da sprejme občina na svoj račun bivališčno podporo, oziroma da podeli sama primerno podporo gori imenovani učiteljski kategoriji.

Za izrednega komisarja:

Villa — Santa l. r.

ŠOLSKE VESTI.

OPOZARJAMO C. TOVARIŠE IN TOVARIŠICE, da je urednik našega lista izročil uredništvo za počitniško dobo, t. j. od 15. julija sem, v druge roke. Vse dopise je torej nasloviti na: »Učiteljski List« — Sv. Ivan pri Trstu hiš št. 950. Za doneske »Novemu Rodu« ostane še naprej stari naslov.

Ispit osposobljenja u Opatiji. Od 4. do 9. jula o. g. obdržavao se je u pučkoj školi u Opatiji ispit osposobljenja za poučavanje na hrvatskim pučkim školama.

Taj su ispit položili svi kandidati, koji su se prikazali, a ti jesu: Braidotti Marija iz Žminja; Ćihović Ante iz Rukavca; Defar Vjera iz Tinjana; Finderle Volfganga iz Dana; Iskra Anka iz Rukavca; Iskra Marija iz Rukavca; Kinkela Emira iz Kršana; Kopitar Marija iz Sv. Petra u šumi; Mandić Zorka iz Brguda; Mihelić Silvije iz Zameta s odlikom; Radoš Josipa iz Opatije; Ribarić Marija iz Vodica; Velčić Julije iz Kantride i Zidarić Marija iz Pićna.

Za poučavanje talijanskoga jezika kano predmet na hrvatskim pučkim školama položili su ispit Braidotti, Ćiković, Defar, Kinkela, Mihelić, Radoš i Zidarić.

Za poučavanje nauka vjere položili su ispit svi gori naveni kandidati, a medju njima s odlikom Braidotti, Ćiković, Finderle, Kopitar, Mihelić i Ribarić.

Ispitno povjerenstvo bilo je sastavljeno ovako: predsjednik: dr. E. Ciubelli, bivši upravitelj učiteljke škole u Kastvu; predsjednikovi zamjenici: prof. M. Zgrablić, kot. šk. nadz. u Pazinu i N. Pegan, kot. šk. nadz. u Voloskom;
ispitači: Aug. Rajčić, školski ravnatelj u Opatiji, za pedagogiju i početno čitanje i pisanje; N. Craizer, kot. šk. nadz. u Trstu, za školske zakone i školsku praksu; K. Jedretić, bivši profesor učiteljske škole u Kastvu, za vjeronauk i hrvatski jezik; N. Cociancich, kot. šk. nadz. u Postojni, za talijanski jezik; J. Sironić, bivši profesor učiteljske škole u Kastvu, za zemljopis i povijest; N. Pajalić, školski ravnatelj u Berseču, za prirodopis, fiziku i računstvo i Ivo Šenić, učitelj u Opatiji, za ljepopis, crtanje, pjevanje i gimnastiku.

Zasebna slov. šola pri sv. Jakobu v Trstu. V minulem šol. letu je bilo vpisanih v to šolo 1831 učencev, t j. 687 dečkov in 694 deklic, ki so pohajali v 26 razredov (oziroma vzporednic) in sicer v 11 deških razredov, 11 dekliških in 4 mešane. Na šoli je poučevalo 26 rednih učnih moči pod vodstvom tov. Andreja Čoka. Razen tega so poučevali italijanščino oziroma slovenščino še dva učitelja in dve učiteljici.

Za primerjanje navajamo število otrok, ki so bili vpisani v zasebne (CM) šole v Trstu (sv. Jakob, ul. Acquedotto, sv. Vid) v šol. letu 1918. - 1919. pred njihovo prisilno zatvoritvijo in ki je znašalo 2524 učencev, od teh v šoli pri sv. Jakobu 1513.

Učiteljsko društvo za Trst in okolico naznanja, da se bo na prihodnjem jesenskem zborovanju sklepalo o pristopu slovenskih ljudskih šol k društvu »Šolska vzajemnost« (Mutualità scolastica). Vsled tega opozarja že sedaj vsa šolska vodstva, da skli-

čejo pravočasno roditeljske sestanke ter potem nemudoma javijo društvenemu odboru dotične ukrepe.
Predsednik.

Šolske predstave. Ob zvršetku šolskega leta so priredili učenci naših okoliških šol več predstav, tako v Barkovljah, na Općinah, v Škednju. Prireditve so povsod dobro uspele, osobito Gerbec - Ribičičeva spevoigra »V kraljestvu palčkov«, ki se je ponovila v Škednju petkrat.

Razstave ročnih in risarskih del koncem leta sta priredili slov. ljud. šoli v Škednju in na Katinari. Razstavi je obiskalo naravnost ogromno število občinstva, ki je pokazalo veliko zanimanje za razstavljena dela, a tudi hvaležnost do požrtvovalnega slovenskega učiteljstva. Sodimo, da spadajo take razstave tudi v ono delo, ki naj ustanovi tesen stik med šolo in domom in ki naj dvigne ugled slovenske šole. Zato bi bilo želeti, da se take razstave prirede, kjer le možno.

Iz Istre. Iz Istre sprejemamo sledeči dopis, ki obširneje pojasnjuje dogodke v Žminju:

Gospode — smiluj se nama! Škola je u Žminju krasno napredovala, a u ovo poslednje se doba zanimanje ljudstva za nju tako podiglo, da su se u nju upisivala i deca daleko čak i do 1½ h hoda. — Tomu su mnogo doprinesle svojim požrtvovalnim radom učiteljice: Sufić E., Hržić M. i Braidotti M., premda su one radile tako, da njihov rad nije mogao nikoga izazivati, ali uza sve to dočekaše kobni dan 20. 4. 1921. u kojem je odzvonilo njima i školi.

U 6 sati u jutro, bijahu pozvane učiteljice Sufić i Braidotti od fašista, te im pismeno naložiše, da nesmiju više poučavati hrvatski u Žminju. Rekoše im neka postanu talijanskę učiteljice i onda, da ih neće nitko napadati, već milim okom gledati, dok Hržićevoj narediše, da u roku od 8 dana ostavi Žminj, jer je ona rodjena na Krku, a Krk zadaje po vragu. Ništa za to, ako je služila već 10 godina u tužnoj Istri.

U 9 sati pošle su učiteljice u školu, a pred školom stražili fašisti. Dodjoše i u školu. — Dozvoliše učiteljicama, da uzmu što je njihovo, rastrgaše sve što je bilo na zidovima, učenicima oduzeše sve. Učiteljice i djeca suznim očima i tužna srca ostaviše školu. — Tada započne harač. Sve što nadjoše u školi, krasni arhiv od potpunih 100 god., biblioteka, pomoćne knjige, zemljopisne karte i slike, zadaćnice i dječja učila ponesoše na trg, zalili benzinom i zapalili kres, oko njega su kolo igrali. Svi su vidjeli i znali — ali pak nije nitko ništa znao ni vidio. Sve se ovo javilo u novinama i poznato je već svima. Učiteljice osobno to javiše oblastima, te tamo potpisaše zapisnik, a dok su one bile u Pazinu provela se cenzura onoga što učiteljice odnesoše iz škole. — Izjaviše onda, da su im školu zatvorili, jer da su im medju knjigama našli Karla I./IV i 10 zapovedi jugoslavenskih. Tužiše, da su to poučavale u školi. — Ova je laž bila njihovo opravdanje i svi verovaše.

Nakon toga bilo je obećanja za osobnu sigurnost sa strane oblasti i jamčilo se, da se ništa više neće školi dogoditi. Počela je pouka 28. 4., no trajala je samo 3 dana, jer je 30. 4. navalilo u školi desetak nepoznatih fašista i naložili učiteljicama, da smjesta odidju iz škole, prisilili ih, da potpišu izjavu, da ne će više poučavati u Žminju hrvatski. Pošto se one branile, zapretiše im životom i one potpisaše. Djelovalo je to grozno osobito na učiteljicu Sufić, koja je slabih živaca te onda spala u nervasteniju, koja još ni danas joj nije izginula.

Znajući, da s njima nema pomoći, zato se tako postupalo, u nadi, da će oblasti to jednom urediti. Protivile su se, koliko su mogle, ali vidjevši, da ni drugi nijesu mogli ništa bolje učiniti, nastojale su, da spase ono što se još spasiti dalo, — a bilo je u školi i mnogo djece prestrašene na koju je njihova savest narodna i duševna morala imati obzira.

Pošto im se grozno zapretiše morala se upraviteljica Sufić odalečiti, ali uvek ostala na raspolaganje oblastima te im brzojavno javila. — Nakon par dana pozvaše ih na odgovornost i svalili dakako svu krivnju na njih, ovo izrabili, te Sufić oduzeli upravu, i predali je tal. učitelju i tako oblasti zadovoljile zahtjevima napadača. Još i to: Naložiše kao uvjet sine qua non za ponovni otvor škole (17. 5.) poučavanje zemljopisa, povjesti, pjevanja i djelomično veronauka u taljanskom jeziku!

Pošto se drukčije nebi bila otvorila škola, te misleći, da će se ipak taj apsurdum jednom dignuti, a zatvorene škole, da se nigdje više ponovno ne otvaraju pristadoše učiteljice (Sufić i Braidotti) na to, nadom, da će jednom pravica prevladati ovo bezakonje. Jesu li dobro učinile? Budućnost će odgovoriti, nakana im bila čista. Utjeha im velika, da uza sav teror nije ipak tal. škola mogla dobiti niti desetak djece, dok u hrvatsku se školu vraćaju djeca upisana danomice, pa i mnoga neupisana. Može si svatko predstaviti njihov položaj sa golim školom i s djecom bez ikakvih pomagala. — Užasna je bol uz takve prilike. Jedino ljubav prama rodu, kadra je, da ih drži i veže uza školu, jer se inače duh nebi mogao uzdržati. Sada čekamo budućnost. Hoće li biti bolje?

Novi učni minister v ministrstvu Bonomi je poslanec Corbino, učenjak, ki se mu ne more odrekati vsaj — dobre volje. Kabinetni šef učnega ministrstva je postal komendator Piola, osrednji nadzornik srednjih šol. Pravijo, da je mož modernih načel ter šolski strokovnjak prve vrste. Vprašanje je pač, na kakšno stališče napram slovanskemu šolstvu se bosta postavila oba, ako — pokaže Bonomijevo ministrstvo res ono življenjsko silo, ki mu je kdo prerokuje.

Ministrstvo Bonomi nameruje vnovič predložiti zbornici zakonski načrt o reformi burokracije ter pri tej priliki vključiti tudi učiteljstvo med one uradniške kategorije, ki naj bi se jim nakazala provizorna materjalna pomoč.

Želje šolskih nadzornikov. Šolski nadzorniki Jul. Benečije so v teh dneh sestavili, glasovali in predložili po posredovanju poslancev (seveda italijanskih) vladi v Rimu sledečo spomenico:

1. Naučno ministrstvo poskrbi kar najhitreje za ureditev pravno-ekonomskega stališča šolskih nadzornikov in sicer s tem, da potrdi v službovanju vse, doslej nadzorniško službo izvršujoče osebe, če so dokazale, da so tega zmožne.

2. Mesta šolskih nadzornikov, ki so ali bodo prosta, naj se podelijo z ministrsko naredbo na predlog Generalnega civ. komisarjiata za Jul. Benečijo (urad II.)

3. Iz razlogov ugleda naj se vsakemu šolskemu nadzorniku podeli naslov šolskega ravnatelja ob sprejemu v službovanje, če ga ni že poprej imel.

4. Temeljna plača nadzornika bodi tista, ki bi jo drugače užival kot šolski ravnatelj. Vsem nadzornikom, ki bi bili prisiljeni izvrševati svojo službo izven domače dežele, naj se nakažejo isti dohodki kot jih imajo šolski ravnatelji v deželi njih službovanja, seveda če niso manjši kot bi bili na njihovem stalnem mestu.

5. Ob koncu vsakega nadzorovanja naj se šolskemu nadzorniku nakažejo primerne doklade v razmerju z velikostjo in potnimi razmerami šolskega okoliša in sicer: a) dnevne doklade 30 lir; b) prave potne stroške v rednih potnih razmerah in c) za vsak kilometer izredne poti 2 liri.

6. Odločbe glede uravnanja razmer šol. nadzornikov naj veljajo za ves čas od dneva sprejetja v nadzorniško službo.

7. Ker se je z ustanovitvijo okrajnih šolskih svetov obdržal stari šolski red, naj ministrstvo v svrho avtoritete in uspešnega delovanja nadzorniškega urada potrdi doslej veljavne določbe do stalne ureditve šolskih uradov.

8. Vsakemu nadzorniku naj se že sedaj izplačajo vse potne doklade za ves čas dosedanjega službovanja.

Pričujoča spomenica preklicuje prejšnjo, ki je bila predložena z dnem 24. febr. l. l. pod št. 7 R.

Književnost in umetnost

Hrvaške učne knjige. Dodatno k poročilu tov. Kleinmayra v »U. L.« z dne 1. t. m. poročamo, da je ravno te dni bil vposlan in predložen šol. oblastim v potrjenje tudi že rokopis **tretjega berila s slovnico,** ki ga je sestavil tov. Rajčič.

Hrvaški tovariši so prvi predložli rokopise onih beril. Radovedni smo pa res, kdo že — **deset mesecev** spi na teh rokopisih? Do danes ni namreč še nobenega odgovora. Jeli pride ta jedva potem, ko bo — kakšna brumna dušica v potu svojega obraza skrpucala konkurenčno berilo po receptu Michelijevem? Alla larga! —

»Novi Rod«. Izšla je 7. številka s sledečo vsebino: Ks. Meško »Otroci in čebelice«, J. Lovrenčič »Par ugank«, K. Širok »Polž gre«, Fr. Milčinski »Zgodbe kr. Marka«, R. K. »Iz naše zgodovine II«, Ant. Batagelj »Srbsko otroško kolo«, Fr. Bevk »Naše živali«, Fr. Pogačnik »Rusko narodno blago«, — Pouk in zabava. — Kotiček malih.

Simon Jenko: »Zbrani spisi«. Uredil dr. J. Glonar. Ljubljana 1921. Izd. in zal. »Tiskovna zadruga«. Strani 416. Cena 42 kron. V zbirki »Slovenski pisatelji«, kjer izhaja znamenita 2. izdaja Jurčičevih zbranih spisov, so pravkar izšli tudi Jenkovi zbrani spisi: ne samo pesmi, ampak tudi njegovi pripovedni spisi. Tako imamo sedaj celega Jenka. Izdaja obsega tudi Jenkov življenjepis in urednikove opombe k posameznim pesmim oz. spisom.

Iv. Albrecht: »Mlada greda«. Otroške pesmi. Zal. »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

»Pevec«, glasilo Pevske zveze, ki izhaja v Ljubljani, ima v svojem 3. in 4. zvezku sledečo vsebino: Fr. Zabret: Stanko Premrl. — M. Kogoj: Vigred se povrne. — Enoglasno petje. — E. Adamič: Komunistovski državni pevski zbori na Ruskem. — M. Bajuk: Narodna pesem v sekiricah. — Fr. Zabret: Važnost društvenega petja. — Vestnik Pevske zveze. — Poročila. — Nove skladbe. — Glasbena poročila. — Razne vesti. — Za dobro voljo. — Listnica uredništva. — Glasbena priloga ima sledeče skladbe:

6. Št. Premrl: Zagorska.
7. P. H. Sattner: Pobratimija.
8. V. Vodopivec: Po planincah. Primorska narodna.
9. V. Vodopivec: Kolo.
10. Dr. Kimovec: Spomladi.
11. Dr. Lukman: Rožmarin.
12. E. Adamič: Tožba.

»Pevec« izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah in velja celo leto z glasbeno prilogo vred 30 kron. Uredništvo: Pred škofijo 3/II., uprava: Ljudski dom v Ljubljani. — Priporočamo.

D. Godina: »Kako pridejo kmetje in delavci do svobode in blagostanja«. — Zal. Federacija rudarjev in gozdarjev v Idriji. — Cena 3 lire.

Pedagoški polmesečnik »L' educazione Nazionale«, ki ga izdaja založništvo »La Voce« v Firenci in ki ga urejuje znani profesor in pedagog G. Lombardo Radice, je prinesel v 7. številki (15. aprila 1921.) med književnimi poročili tudi sledeče:

»Učitel« (sic!) (Il maestro) je pedagoška revija, glasilo jugoslovenskega učiteljstva. Izhaja v Beogradu vsak mesec pod vodstvom Mihajla Stojanovića. Leto I. (Naročnina za inozemstvo 40 Fr.) List je najboljša srbska revija za učiteljsko izobraževanje in za proučavanje šolskega življenja. Vsaka številka ima bogato vsebino. Ozira se tudi na italijanski študij. 9. štev. meseca marca ima prevod članka Pavla Lombrosa: »Le prime idee del bambino«, in nekaj skrbnih podatkov iz italijanskega življenja (Gli orfani dei maestri; le scuole per minorenni delinquenti in Italia; le scuole all' aperto; il bilancio italiano per la Pubblica istruzione itd.) Glavni urednik je velik prijatelj Italije in širitelj italijanske kulture.

List se bo, kolikor nam je znano, pečal še naprej z našimi stvarmi v člankih, kritikah in vesteh. Vemo tudi, da je eden najboljših njegovih sotrudnikov sklenil prevajati italijanska dela. Prosimo prijatelje iz Jul. Benečije, da seznanijo z listom vse italijanske podanike, ki čitajo in govorijo srbohrvaščino.

(»L' educazione Nazionale« velja celoletno 15 L. Naroča se pri upravništvu v Florenci, Via de' Servi 51).

Razne vesti.

Šolsko zavarovanje v genevskem kantonu v Švici. Z zakonom od 11. oktobra 1919 je genevski kanton vpeljal, pričenši od 1. oktobra 1920 dalje, v šolah obveznost zavarovanja za slučaj bolezni. Ustanovil se je zavod, ki bo dajal svojim članom zdravila, zdravniško oskrbo in v nekaterih slučajih tudi zdravljenje v klimatičnih krajih. Vpisovanje je obvezno za vse učence javnih in zasebnih šol in to od ljudskih do najvišjih. Tedenski prispevek znaša 0'15 L in se mora plačevati skozi 40 tednov v letu.

V Združenih državah so dosegle učiteljske plače v letu 1918 povprečno vsoto 635 dolarjev. V mestih so se gibale od 500 do največ 1600 dolarjev, toda v šolah na kmetih — posebno onih, ki trajajo po 4 ali 8 mesecev v letu — so bile plače naravnost sramotne. Mnogo učiteljev je prešlo v druge, ugodnejše službe, tako da je bilo v letu 1919 - 20 okroglo 20.000 šol brez učiteljstva in so se morale tedaj zapreti. Računa se, da je nad 400.000 otrok, ki niso vsled tega imeli nobenega pouka.

Po statistikah iz l. 1910 znaša število analfabetov, nad 10 let starih, ogromno število 5,516.163. Prvi podatki iz leta 1920 pa kažejo vendar precejšnje izboljšanje v tem oziru.

Polemika.

Qui bene distinguit bene docet. Sprejmem na znanje članek gospoda Jožeta Pahorja ter kvitiram tudi vse ocvirke, s katerimi je zabelil šibko juho ter jo serviral pod etiketo »O metodi samostojnega zadružništva«. Vendar mi dovolite, gospod urednik, pojasnilo v dveh stvareh.

1. Če sem jaz očital gospodu Pahorju, da ne pozna želj kmetov, sem to storil zato, ker je bil on v prejšnjem članku zanikal resničnost moje trditve, da zahtevajo kmetje nadstrankarsko organizacijo primorskega zadružništva. Danes sem o istinitosti moje trditve bolj prepričan kot kdaj prej, kmetje se hočejo gospodarsko-zadružno nad strankami organizirati. Drugo vprašanje pa je, dali je to dobro in prav.

2. Gospod Pahor mi očita, da hočem z nadstrankarsko organizacijo spraviti pod en klobuk verižnike in reveže, izkoriščance in izkoriščevalce. On mi dela krivico. Jaz pravim: vsi kmetje in delavci so istih načel, čemu bi se vsi ne združili v enotni zadružni organizaciji ob izključitvi malega odstotka domačih zajedalcev. Torej ne vsi pod en klobuk, ampak le izkoriščanci, to je 95% prebivalstva!

3. Enkrat za vselej pojasnim incident o obnašanju na sežanskem shodu. Gospod Pahor je bil tako zardel tačas, da po shodu ni mogel z menoj niti spregovoriti in je bil v tistem hipu nerazsoden. Dogodilo se je tole: Takozvani komunistični govorniki so smeli mirno in nemoteno govoriti, ker so jih v miru pustili, pa ne le bogatini, ki so bili ondi navzoči, ampak tudi pravi kmetje in delavci iz bližnje in daljne okolice. Imena so na razpolago! Ko pa je govoril takoimenovani narodnjak, so ga nekateri stalno motili a te motilce sem si dobro ogledal in mej temi ni bil niti g. Pahor, niti g. Regent, ampak v drugi klopi sedeči inženir Gustinčič s sosedi. Tedaj sem rekel, in po vsej pravici: Če se kmetje znajo prav obnašati, zahtevam, da se tudi Vi, ki ovratnike nosite, mirno obnašate. To sem povedal in bi še danes. G. Pahor, ki je sedel menda v prvi klopi pred onimi nemirneži, se je čutil prizadetega in se še — sodeč po dopisu v Učit. listu — danes ni znebil hudega osinega trnka.

Toliko resnici na ljubo. **V. Šček.**